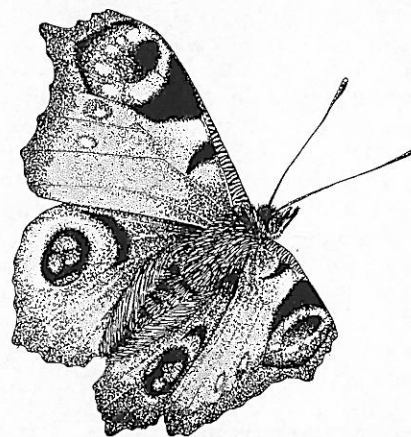

tekst:
**Rineke
Gronert**

Trek Dagpauwoog langs Hondsbossche Zeewering

Zondag 30 juli 1995 is een warme dag, zoals er al veel aan vooraf zijn gegaan. Een fietstochtje langs de Hondsbossche Zeewering op die dag, om wat verfrissing te zoeken, is er een geworden om nooit meer te vergeten.

De Dagpauwoog:

De Dagpauwoog vliegt in één, soms twee generaties, per jaar. De eerste generatie vliegt van eind juni tot in het volgende jaar. In warme jaren vliegt er nog een tweede generatie in september. De soort overwintert als vlinder in bijvoorbeeld schuurtjes, zolders en boomholten. De rupsen leven van Grote brandnetel.

Halverwege de heenweg van Petten naar Camperduin aan de landzijde van de dijk zien we een enkele Atalanta richting zuid vliegen. Maar er gaan op één bepaalde plek ook vlinders met een zekere regelmaat over de dijk, en wel van west naar oostelijke richting, om daarna te verdwijnen. Wij hebben het vermoeden dat de vlinders verdwijnen in de brede rietkraag die aan de andere zijde van de weg staat. Dit blijft overigens bij een vermoeden.

Het vliegbeeld is 'rommelig', Atalanta?? Aangekomen bij Camperduin blijkt het te gaan om trekkende Dagpauwogen! Als een haas zetten we de fietsen tegen het hek en gaan bovenop de dijk zitten. Met verbazing noteren we de Dagpauwogen die in zuidelijke richting vliegen.

Van 13.15-14.30 uur hebben we 83 Dagpauwogen gericht naar het zuiden zien vliegen, zonder onderbreking om te foerageren. Ze vliegen soms met 3 tegelijk voorbij. In de telperiode hebben we ook nog 10 Atalanta's en 16 Heivlinders naar het zuiden zien gaan. Er zijn op dat moment ook Atalanta's en Heivlinders die zich laten vallen op de bloemen en de trekkers laten voor wat ze zijn. De Distelvlinders vertonen deze dag helemaal geen trekgedrag, foeragerend zitten ze hier en daar wel op Akker- en Speerdistel om ons heen.

Ook op 31 juli is er trek, de weersomstandigheden zijn vrijwel hetzelfde. We hebben geteld van 12.15-15.30 uur. In die tijd passeren 76 Dagpauwogen in zuidelijke richting. In dezelfde tijd koersen 34 Atalanta's richting zuid en slechts vier Distelvlinders.

De daaropvolgende dagen zijn er duidelijk minder trekkende vlinders. De wind is wat aangetrokken, kracht 5, maar nog wel uit oostelijke richting. Op 1 augustus zijn tussen 12.20-13.20 uur nog 17 Dagpauwogen geteld. Op 2 augustus in één uur tijd geen enkele trekkende vlinder. Zoals u kunt aflezen uit de tabel is 30 juli een topdag.

Op welke manier en uit welke richting de vlinders zo massaal zijn aangevoerd, zal altijd wel een raadsel blijven. In onze omgeving is de Dagpauwoog vanaf 27 juli explosief aanwezig in de bebouwde kom.

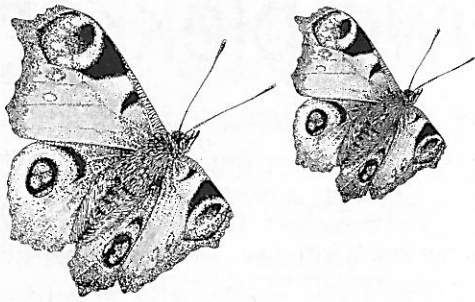
Waar komen ze vandaan?

Uit een telefoontje op 7 augustus naar De Vlinderstichting blijkt, dat in het midden des lands de Dagpauwoog twee weken eerder al in grote aantallen aanwezig is. "Elke Buddleia was goed voor 20 à 30 Dagpauwogen, maar de aantallen zijn nu weer normaal", aldus Chris van Swaay. Hardop denkend spreekt Chris het vermoeden uit dat ze mogelijk naar de kust zijn gewaaid door de oostelijke winden.

Rob de Vos van de Trekvlinderregistratie reageert enthousiast en vindt het een bevestiging van de inlandse trek. Maar Rob heeft ook het vermoeden dat er vlinders uit het buitenland afkomstig zijn, omdat de soort plotseling zo massaal

Tabel 1: Waargenomen aantallen Dagpauwogen langs de Hondsbossche zeewering.

datum	teltijd	totaal aantal	aantal per uur	°C	wind
30 juli '95	13.00-14.30	83	56	29	ZO 2
31 juli '95	12.00-15.30	76	22	28	O 4
1 aug. '95	12.20-13.20	17	17	29	ONO 4
2 aug. '95	13.05-14.05	--	--	27	ONO 5
3 aug. '95	14.10-15.10	4	4	26	N 3

aanwezig is. Hij vermoedt dat deze vlinders de droogte en warmte zijn ontvlucht en noordwaarts zijn getrokken. Het zijn krachtige vliegers en als het om lijfsbehoud gaat zijn ze tot heel wat in staat.

De trek van de Dagpauwoog is op meerdere plaatsen in het land waargenomen. Op 1 augustus meldt Bert Coster van vogelasiel 'De Paddestoel' te Den Helder, dat Dagpauwogen vanuit oostelijke richting naar zee koersen. In diverse landelijke kranten is melding gemaakt van het enorme aantal Dagpauwogen dat is gezien. In de Volkskrant van 5 augustus 1995 wordt eveneens melding gemaakt van trekkende vlinders bij Scheveningen. De kust was in trek bij de trekkende Dagpauwogen!

Nieuw verschijnsel?

Het naslaan van literatuur levert summier informatie op over de trek van de Dagpauwoog.

"Het voorkomen van de vlinder kan opvallend onregelmatig zijn", aldus Lempke (1972). "Hij kan jaren achtereenvolgende jaren zeer schaars zijn om dan plotseling weer talrijker te worden. Dit is beslist geen verschijnsel van deze tijd, maar wordt reeds door Snellen in 1867 en Oudemans in 1896-1900 vermeld". Lempke vermeldt hierbij dat de Dagpauwoog in bescheiden mate migreert. Er zijn enkele meldingen bekend van lichtschepen in 1942; in 1947 is in Zwitserland geringe trek gezien.

Uit onderzoek in 1956 is gebleken dat de vlinders die in de zomer vliegen meer trekneiging vertonen dan de voorjaarsvlinders. De trekdrift is het sterkst in de eerste dagen na uitkomen. De verse exemplaren bij de Hondsbossche Zeewering bevestigen dit.

Bink (1992) schaat de Dagpauwoog onder de biologische groep 1: vlinderoverwinteraar en trekvlinder en noemt het een gewiekste nomade. De vlinders zijn in staat over grote afstanden te trekken en overwinteringsplaatsen te benutten die ver van de geboorteplaats verwijderd zijn.

Op Terschelling is in de jaren 1982-1987 een gunstige periode voor de Dagpauwoog (Zumkehr 1994). Vooral in 1982 en 1985 is de vlinder talrijk aanwezig. Toen werd op grote schaal trek geconstateerd. In de periode 1987-1992 is de Dagpauwoog op Terschelling veel zeldzamer. Het trekken van Dagpauwogen is dus uit het verleden wel bekend, maar het is zeker geen alledaags verschijnsel!

Literatuur:

- Anonymus, 1995. De Volkskrant 5 augustus 1995. Rubriek Wetenschap.
Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa.
Lempke, B.J., 1972. De Nederlandse trekvlinders.
Roersma, C. en T. Roersma, 1995. Het weer in juli 1995. De Windbreker.
Zumkehr, P., 1994. Dagvlinders van Terschelling. KNNV Terschelling.

Summary

This summer (1995) reports came in of vast numbers of migrating Peacocks (*Inachis io*) from many parts of the Netherlands. Especially along the coastline, numerous butterflies were seen flying due south. Migratory behaviour of the Peacock occurs irregularly but is not uncommon. The reason for the sudden outbreak is not clear but may have to do with the butterflies fleeing the drought and heat, and searching for new feeding sites.

Meer trek van de Dagpauwoog

In aansluiting op het artikel van Rineke Gronert nog een aantal andere meldingen van trek van de Dagpauwoog.

Op 30 juli is er in het binnenland ook duidelijk sprake van gerichte trek. Op de Lemeberg vliegen zeker 15 vlinders per uur in west-zuidwestelijke richting. Ze vliegen op ongeveer 30 tot 40 meter hoogte.

Op 31 juli meldt Klaas Kaag een massale trek van de Dagpauwoog bij Den Helder. De trekrichting is hier ook in zuidelijke richting. Hoewel er niet echt geteld is spreekt hij van duizenden vlinders. Ook de waarneming van trekkende Dagpauwogen bij Scheveningen heeft betrekking op 31 juli.

Op 1 augustus worden zeker 500 exemplaren geteld in Den Haag, die in westelijke richting vliegen, terwijl op dezelfde dag in Ouddorp 20 tot 120 Dagpauwogen per minuut het strand opvliegen vanuit zee.

In een brief van 7 augustus meldt de Vlinderwerkgroep Midden-Zeeland een explosie van Dagpauwogen op de kop van Schouwen. Het gaat om duizenden exemplaren, waarvan honderden op het strand.

Als je de waarnemingen allemaal op een rijtje zet lijkt het volgende aan de hand te zijn. Vanuit het oosten en zuidoosten trekken Dagpauwogen in westelijke richting door het binnenland. In het binnenland worden veel exemplaren gezien, maar met uitzondering van de Lemeberg zijn er weinig aanwijzingen voor gerichte trek. Waarschijnlijk zijn de vlinders in een brede band over ons land getrokken en zijn regelmatig 'neerge-daald' om zich te goed te doen aan de nectar uit de vlinderstruiken in tuinen.

Bij de zee aangekomen krijg je stuwing. In eerste instantie vliegen de vlinders de zee op, maar -wegens gebrek aan oriëntatiepunten- vliegen ze toch weer terug naar het strand, waar ze vervolgens een zuidelijke koers, langs het strand volgen.

We zijn erg geïnteresseerd in andere waarnemingen van trek van de Dagpauwoog, omdat deze misschien bovenstaande hypothese kunnen ondersteunen of juist tegenspreken. Wordt vervolgd!

Kars Veling, De Vlinderstichting